

18. Хоть горшком назови? URL: www.thinkaloud.ru/feature/buz-titles.doc (дата звернення: 18.08.2021).

19. Leonardi, V. Translating film titles: linguistic skills, cultural awareness or marketing strategies? *Язык, коммуникация и социальная среда*. 2011. № 9. С. 180–201.

УДК 81'25

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.18.35>

**ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ І ЇЇ РОЛЬ
У КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДУ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
(для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього
(освітньо-наукового, PhD) рівнів вищої освіти денної та заочної форм навчання)**

**TRANSLATION EQUIVALENCE AND ITS ROLE
IN THE CONTEXT OF TRANSLATION IN ENGLISH LESSONS
(for full-time and part-time students of the first (Bachelor's),
second (Master's) and third (PhD) levels of higher education)**

Гурко О.В.,

orcid.org/0000-0002-2839-2400

*докторка філологічних наук, доцентка,
завідувачка кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

У статті описано питання перекладацької еквівалентності та її репрезентації на заняттях з англійської мови для здобувачів першого, другого та третього рівнів вищої освіти денної та заочної форм навчання. З'ясовано, що публіцистичні тексти є багатоаспектними, передають здебільшого об'єктивну когнітивну інформацію, експліковану незалежними від контексту мовними маркерами. У мові газет спостерігаємо не лише спеціальні терміни, але й елементи полеміки, у яких автор почасти виражає власну думку, й відповідно перед перекладачем постає завдання правильної інтерпретації представленої інформації. Питання про вивчення специфіки перекладу лексики у контексті сучасних періодичних газет «The Observer», «The Guardian» та інтернет-видань студійовано у статті. У науковій розвідці виявлено лінгвостилістичну специфіку перекладу газетно-публіцистичної лексики, обґрунтовано трактування тропів як особливого виду мислення та стилістичного прийому та репрезентовано основні типи еквівалентності задля правильного розуміння й майбутнього перекладу текстів газетного стилю здобувачами вищої освіти.

У межах дослідження виокремлено 5 рівнів еквівалентності під час перекладу газетного тексту і вказано на граматичні та стилістичні маркери, які функціонують у межах газетної лексики. Під час перекладу доповідей, інтерв'ю та промов перекладач використовує метафори, іншомовні слова, прислів'я, вигуки, пасивні конструкції, спонукальні звороти.

На основі проаналізованого матеріалу встановлено, що адекватність під час перекладання газетної лексики можна досягнути в тому разі, коли збережено комунікативну функцію та смислове навантаження висловлювань осіб, котрі передають інформацію. Крім того, перекладаючи газетні тексти, варто дотримуватися певної стратегії та пам'ятати про те, що вони мають свій стиль, ідеологію та певні тематичні спрямованості. Перспективу подальших студій вбачаємо у докладному студійованні синтаксичної структури метафор у мові американської преси.

Ключові слова: переклад, газетні тексти, рівні еквівалентності, здобувачі вищої освіти, граматичні та стилістичні маркери.

The article deals with the issues of translation equivalence and its representation in English lessons for full-time and part-time students of the first, second and third levels of higher education. It has been found that journalistic texts are multifaceted, present mostly objective cognitive information, expressed by context-independent language markers. In the language of newspaper, we observe not only special terms but also elements of controversy, in which the author partly expresses his own opinion and accordingly the translator faces the task of correct interpretation of the presented information. The issue of studying the specifics of vocabulary translation in the context of modern periodicals "The Observer", "The Guardian" and online publications is studied. Scientific research reveals the linguistic and stylistic specifics of the translation of newspaper and journalistic vocabulary, substantiates the interpretation of tropes as a special kind of thinking and stylistic approach and represents the main types of equivalence for the correct understanding and future translation of newspaper style texts by higher education students.

Within the framework of the research, 5 levels of equivalence during the translation of a newspaper text has been singled out. Grammatical and stylistic markers that function within the newspaper vocabulary have been pointed out. The translator uses metaphors, foreign words, proverbs, exclamations, passive constructions, and persuasive expressions when translating reports, interviews and speeches.

Based on the analyzed material, it is established that the adequacy of the translation of newspaper vocabulary can be achieved if the communicative function and the semantic load of the statements of persons who transmit information are preserved. When translating newspaper articles, it is worth following a certain strategy and remembering that these texts have their own style, ideology and certain thematic orientations. The prospect of further exploration is seen in a detailed study of the syntactic structure of metaphors in the language of the American press.

Key words: translation, newspaper texts, levels of equivalence, higher education students, grammatical and stylistic markers.

Постановка проблеми. Питання студіювання перекладацької еквівалентності та її представлення на заняттях з англійської мови для здобувачів вищої освіти є досить актуальним, оскільки для перекладу будь-якого тексту варто враховувати та знати всі ймовірні лінгвістичні й екстралінгвістичні чинники перекладу тексту. Публіцистичні тексти є багатоаспектними, передають здебільшого об'єктивну когнітивну інформацію, експліковану незалежними від контексту мовними маркерами, та містять не лише спеціальні терміни, але й елементи полеміки, у яких автор почасти виражає власну думку, й відповідно перед перекладачем постає завдання правильної інтерпретації представленої інформації.

У перекладознавчих студіях сьогодення відбувається неабияке переосмислення ролі та діяльності перекладача з урахуванням антропоцентризму. Дискусійним є питання про правильне передавання та маркування лексем газетного спрямування, а також дослідження тропів як особливого виду мислення та стилістичного прийому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед нагальних проблем новітнього перекладознавства особливу увагу привертає питання про вивчення специфіки перекладу лексики у контексті сучасних періодичних газет та інтернет-видань. Спираючись на студіювання вітчизняних і зарубіжних дослідників (В.В. Балахтар, К.С. Балахтар [1], О.В. Гурко [2], Д. Дор [6], Дж. Кіт [7], І.В. Корунець [5], О.О. Жулавська, О.В. Назаренко [3] та ін.), зауважимо, що дотримання основної інформативної функції та збереження еквівалентності є основним під час перекладу. Крім того, здобувачам вищої освіти під час перекладу варто розуміти та диференціювати поняття «еквівалентність» і «перекладацька еквівалентність». Еквівалентність – це максимальна спільність змісту двох різномовних текстів, що допускається відмінностями мов, на яких створені ці тексти, а перекладацька еквівалентність – реальна змістова схожість текстів оригіналу і перекладу, що досягається перекладачем у процесі перекладу [4, с. 54].

Постановка завдання. У науковій розвідці ставимо за мету виявити лінгвостилістичну спе-

цифіку перекладу газетно-публіцистичної лексики та репрезентувати основні типи еквівалентності задля правильного розуміння й майбутнього перекладу текстів газетного стилю здобувачами вищої освіти. Поставлена мета зумовила потребу виконати такі завдання: по-перше, описати рівні еквівалентності, а по-друге, виокремити граматичні та стилістичні маркери у межах газетної лексики.

Виклад основного матеріалу. У межах нашого дослідження, услід за В.Н. Комісаровим [4, с. 56], розрізняємо 5 рівнів еквівалентності: 1) ціль комунікації; 2) опис ситуації; 3) спосіб опису ситуації; 4) структуру висловлення; 5) лексико-семантичну відповідність.

Еквівалентність *першого рівня* полягає у збереженні лише тієї частини змісту оригіналу, яка становить мету комунікації. Наприклад:

The early bird catches the worm [9] / *Хто рано встає – тому Бог дає.*

Little things amuse little minds [8] / *Народжений повзати літати не буде.*

Not a pin to choose between them [9] / *Один іншого вартий.*

У зазначеному фактичному матеріалі еквівалентність виявляється у передаванні сутності приказок і представленні їхнього аналогу в українській мові. Задля відтворення цієї інформації повідомлення мови оригіналу замінюється іншим зі схожою специфікою.

У реченні *Misfortune shows those who are not really friends* / *У бідності та інших життєвих нещастях справжні друзі – це надійний прихисток* [9] комунікативний ефект досягнуто за допомогою своєрідного зображення людських стосунків, зокрема зміст слова «*misfortune*» розширено під час перекладу. У другій частині спостерігаємо антонімічну конструкцію, що додає експресії цьому висловлюванню.

That day we didn't wait long and decided to have a tiger by the tail [9] / *У той день ми не чекали задовго й вирішили кинути виклик долі.*

It costs an arm and a leg to keep a hospital's doors open [8] / *Потрібно багато грошей, щоб утримувати лікарню.*

У проілюстрованих прикладах використано

українські еквіваленти ідіом для передавання найточнішого змісту та збережено функцію оригіналу.

Із зазначеного випливає, що несхожість змісту оригіналу і перекладу, несумісність поєднання лексичної та синтаксичної організації становить підґрунтя першого типу. Цей рівень еквівалентності використовують тоді, коли неможливе докладне відтворення змісту під час перекладу або в тому разі, якщо буде порушене правильне передавання тексту читачем, що спричинить виникнення інших асоціацій та уможливить неадекватне висновкування.

У **другому рівні** еквівалентності загальна частина змісту оригіналу та перекладу не лише передає аналогічну мету комунікації, але й відбиває однакову позамовну ситуацію. Утім, змінено спосіб опису тієї чи тієї ситуації.

A shock occurs when a 'live' part of some device is touched [8] / *Якщо доторкнутися до відкритої частини пристрою, то відбудеться удар електричним струмом.* У цьому прикладі неможливо пов'язати структури оригіналу та перекладу відношенням синтаксичної трансформації; у перекладі збережено мету комунікації.

У реченні *He told me about your relationships* / *Він повідомив мені про ваші стосунки* фіксуємо появу синонімічної конструкції.

Третій рівень охоплює мету комунікації, описує аналогічну ситуацію і зберігає загальні поняття, за допомогою яких ця ситуація позначена в оригіналі. Наприклад:

Cloudy weather affects many people in northern Europe [8] / *Через похмуру погоду багато людей північної Європи скаржаться на поганий настрій.*

England are able to bank on Barkley [8] / *На Барклі можна розраховувати.*

Don't get me wrong, I don't mind playing bad guys [8] / *Зрозумійте мене правильно, я не проти грати злодіїв.*

У проілюстрованому фактичному матеріалі спостерігаємо збереження основних змістових частин речення, що мають аналогічні відповідності, проте деякі частини висловлення переставлені.

Сутність **четвертого рівня** еквівалентності полягає у структурній організації оригіналу, репрезентації певної інформації, яка входить до загального змісту тексту, що перекладається. Синтаксична структура висловлювання зумовлює можливість використання у ньому слів певного типу у певній послідовності та з певними зв'язками між окремими словами, а також багато в чому визначає ту частину змісту, яка висту-

пає на перший план в акті комунікації [4, с. 55]. Наприклад:

The last time I saw him he was wearing a yellow fleece sweater [8] / *Останній раз, коли я бачив його, він був одягнений у жовтий вовняний светр.*

I don't mind being the bearer of bad news [8] / *Я не проти бути носієм поганих новин.*

У цих варіантах немає перефразування речення у мові перекладу, збережено намір мовця, ситуацію і спосіб мовлення. Для зазначених прикладів характерне використання синтаксичних структур, аналогічних структурам оригіналу, що вможливає максимально точний переклад тексту. Отже, основна функція цього рівня еквівалентності – схожість до оригінального тексту.

В останньому **п'ятому рівні** еквівалентності досягнуто через максимальний ступінь близькості змісту оригінального та перекладного текстів. Наприклад:

The Scottish government announced an 'effective ban' on the oil and gas extraction technique in 2017 [8] / *Шотландський уряд оголосив про «ефективну заборону» на техніку видобутку нафти й газу в 2017 році.*

Many investors looking to add more "ethical" companies to their portfolio are beginning to look at developing economies [9] / *Багато інвесторів, які прагнуть додати «етичніші» компанії до свого портфоліо, починають дивитися на країни, що розвиваються.*

У проілюстрованому фактичному матеріалі фіксуємо збереження мети комунікації, вказівки на ситуацію та способу її опису, а також спостерігаємо схожість із синтаксичною структурою оригіналу (чітку відповідність слів).

Зауважимо, що відмінності між оригіналом і перекладом виникають також через стилістичні особливості мов. Саме тому у наведених нижче реченнях під час перекладу з англійської мови українською додано лексеми **події** та **з питань** задля ширшого передавання змісту речення та розгорнутішого висловлення думки. Наприклад:

Spain had a great influence on the countries of Europe, especially Portugal and Italy [9] / *Події в Іспанії зробили дуже великий вплив на країни Європи, особливо на Португалію та Італію.*

The Board has proposed a world conference on food supplies [8] / *Рада запропонувала всесвітню конференцію з питань постачання продовольства.*

Спираючись на те, що в межах нашого дослідження аналізуємо здебільшого власне публіцистичний підстиль, до якого вналежнюємо газетні статті, доповіді, інтерв'ю, промови на з'їздах,

конгресах, конференціях, вважаємо доцільним виокремити основні граматичні та стилістичні маркери, які має використовувати мовець під час перекладу. Отже, у нашій розвідці розрізняємо:

1) метафори:

Royal rivalry takes root at Chelsea [8] / Королівське суперництво **вкорінюється** в Челсі.

My brother is a black sheep of the family [8] / Мій брат – **біла ворона** в сім'ї.

A force of nature [9] / **Сила природи**;

2) іншомовні слова:

Freshen up your bedroom repertoire with the latest linens [8] / **Освіжіть репертуар** вашої спальні з найсучаснішою постільною білизною.

Andre Williams: farewell to R&B's raunchiest raconteur [8] / Андре Вільямс: прощання з найгучнішим **хуліганом** R&B.

Attaché attire wins friends / **Одяг аташе** завоює друзів [8];

3) прислів'я:

There's still gold in the old hits [8] / **Є ще порох** в порохівницях.

There's no place like home [9] / **Немає кращого місця, ніж рідний дім.**

Hope springs eternal in the human breast [9] / **Надія вмирає останньою**;

4) приєднувальні конструкції:

Macron under fire as yellow vest violence wrecks Champs Elysées [8] / **Макрон у вогні, в той час як жовті жилети насильно розвалюють Єлисейські поля.**

Cult heroes: Cambridge striker who wore odd boots and punched his manager [8] / **Культові герої: Кембриджський нападник, який носив дивні черевики і вдарив свого менеджера.**

The Cambridge Analytica scandal changed the world – but it didn't change the company [8] / **Скандал Кембриджської Аналітики змінив світ, але вона не змінила компанію**;

5) пасивні конструкції:

Team Sky saved by Britain's wealthiest man [8] / **Команду 'Скай' врятовано найбагатішою людиною Великої Британії.**

Lighthouse is repainted in wild weather [9] / **Маяк перекрашували у несприятливу погоду.**

Anger and fear in community hit by random knife attacks [8] / **Гнів і страх в громаді спричинені випадковими нападами з ножами**;

б) вигуки:

Welcome to hell, fellas! Now the world of fashion is coming for you, too. – Arwa Mahdawi [8] / **Ласкаво просимо до пекла, хлопці! Тепер світ моди приїде і за вами також.** – Арві Махдаві.

Pattern! Colour! Print! The cult label that's changing the way we dress [8] / **Візерунок! Колір! Принт! Культова етикетка, яка змінює те, як ми одягаємося**;

спонукальні звороти:

Let's save the forest for the nature's sake! [9] / **Збережімо ліс заради природи!**

Don't write off Ireland, says Marshall [8] / **Не списуйте Ірландії, говорить Маршалл.**

Know the score [8] / **Знай своє справжнє становище.**

На основі проаналізованого матеріалу висновокуюмо: адекватність під час перекладання газетної лексики можна досягнути в тому разі, коли збережено комунікативну функцію та смислове навантаження висловлювань осіб, котрі передають інформацію. Вищенаведені структури, індуковані розмовним синтаксисом, сприяють уналеженню деяких із них до основних вербалізаторів газетної мови.

Висновки. Переклад – це досить копітка праця, а збереження еквівалентності є одним із основних завдань, із яким зіштовхується перекладач під час перекладу текстів різноманітної тематики. З огляду на це основною метою перекладу є співвідношення інформації, збереження та вилучення різних елементів речення, передавання максимальної сутності змісту оригіналу та співвідношення інформації. Отже, перекладаючи газетні тексти, які відіграють неабияку роль у житті людини, варто дотримуватися певної стратегії та пам'ятати про те, що вони мають свій стиль, ідеологію та певні тематичні спрямованості. Перспективу подальших студій вбачаємо у докладному студіюванні синтаксичної структури метафор у мові американської преси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балахтар В.В., Балахтар К.С. Адекватність та еквівалентність перекладу. *Спецпроект: аналіз наукових досліджень* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 30–31 травня 2011 р. Буковина : БДФА, 2011. URL: <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm>
2. Гурко О.В. Основні способи перекладу англійських антонімічних одиниць українською мовою (на матеріалі засобів масової інформації). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27. Т. 6. С. 35–39.
3. Жулавська О.О., Назаренко О.В. Переклад: теоретичні та практичні аспекти : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2017. 133 с.

4. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение : учебное пособие. Москва : ЭТС, 2001. 424 с.
5. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства : навчальний посібник. Вінниця : Нова книга, 2008. 512 с.
6. Dor D. On newspaper Headlines as Relevance Optimizers. *Journal of Pragmatics*. 2003. P. 696. URL: https://www.researchgate.net/publication/229005694_On_Newspaper_Headlines_as_Relevance_Optimizers.
7. George Keith. Translating analysis. Oxford : Oxford University Press. 2005. 124 p.
8. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/international>
9. The Observer. URL: <https://www.theobserver.com>

УДК 81'25/.373.231

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.18.36>

ЕТНОСПЕЦИФІЧНІСТЬ ВЛАСНИХ ІМЕН І ПЕРЕДАЧА ЇХ ЗНАЧЕНЬ У МОВІ ПЕРЕКЛАДУ

ETHNOSPECIFICITY OF PROPER NAMES AND TRANSMISSION OF THEIR MEANINGS IN THE TRANSLATION LANGUAGE

Долинський Є.В.,
orcid.org/0000-0003-4074-4648
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри германської філології та перекладознавства
Хмельницького національного університету

Незважаючи на те, що власні імена становлять незначну частку лексичної системи, через етноспецифічність своєї форми та змісту вони залишаються важливою проблемою і лінгвокраїнознавства, і перекладознавства. Антонімастичні новоутворення перекладаються зазвичай змішаним способом, тобто шляхом одночасного застосування транскодування, пояснення, опису. У рамках дослідження представлено приклади власних імен, під час перекладу яких виникають труднощі, та порівняльний аналіз перекладу художнього твору, що можна використовувати для вивчення прийомів перекладу, для глибшого вивчення англійської лексики та її стилістичних аспектів, а також під час читання, аналізу або перекладу художньої літератури, публіцистичних творів і газет англійською мовою.

Одержані результати можуть бути використані у підготовці освітніх курсів із лексикології, стилістики, лінгвокраїнознавства та перекладознавства англійської мови та для створення відповідних навчальних посібників, підручників і словників. Інформація щодо таких особливих імен допоможе майбутнім перекладачам уникнути помилок, пов'язаних із можливою неправильною інтерпретацією імен як таких, що не мають символічного значення. Для правильної інтерпретації тексту недостатньо одного лише «мовного знання», також необхідно володіти і певними знаннями про фрагмент дійсності, про який мовиться.

Доведено, що культурно-асоціативний компонент значення власних імен як такий, що визначає перехід останніх у власні імена-символи, можна найточніше виявити й описати у межах лінгвокраїнознавчої теорії слова, тобто вивчення значення слова у тісному зв'язку з культурно-історичною традицією народу – носія мови.

Ключові слова: власні імена, переклад, етноспецифіка, вивчення англійської мови.

Despite the fact that although proper names make up a small part of the lexical system, they still remain an important problem of linguistics and translation studies due to the ethno-specificity of their form and content. Antonomastic new formations are usually translated in a mixed way, namely, by the simultaneous use of transcoding, explanation, description. The study presents examples of proper names in translation, which are difficult and comparative analysis of the translation of a work of art, which can be used to study translation techniques, to study English vocabulary and its stylistic aspects, as well as when reading, analyzing or translating fiction, journalistic works and newspapers in English.

The obtained results can be used in the preparation of educational courses in lexicology, stylistics, linguistics and English translation and in the creation of appropriate textbooks, textbooks and dictionaries. Information on such special names will help future translators to avoid mistakes related to possible misinterpretation of names as non-symbolic. For the correct text interpretation is not enough just "language knowledge" it is necessary to have modern and certain knowledge about the fragment of reality in question.

It is proved that the cultural-associative component of the meaning of proper names as determining the transition of the latter into proper names-symbols can be most accurately identified and described within the linguistic theory of the word, ie the study of the meaning of the word in close connection with cultural and historical tradition, which is a native speaker.

Key words: proper names, translation, ethnospecifics, learning English.